ZENDEGI-SALAM
ضمیمه روزنامه خراسان
سه‌شنبه • ۲ اردیبهشت ۱۳۹۹
۲۷ شعبان ۱۴۴۱ • ۲۱ آوریل ۲۰۲۰
شماره ۲۰۳۵۹
۱۵۷۹

زندگی سلام

کنار آمدن با دندان درد در روزهای کرونایی ۲
برای «روزه‌داری» آماده شوید ۲
۶ ویژگی افراد خوشحال در روزهای کرونایی ۳
بپا کنکور شاخت نزنه! گپی درباره کنکور و تأثیرش در زندگی نوجوانان ۴

تام و جری
در سوگ آقای جین

خواندنی‌هایی درباره تام و جری و ملوان زبل، نوستالژی چند نسل، به‌مناسبت درگذشت جین دیتچ کارگردان این ۲ مجموعه

چند روز قبل جین دیتچ تصویرگر، انیماتور، کارگردان و تهیه‌کننده ۹۵ ساله آمریکایی فوت کرد. کسی که کارگردان «تام و جری» و «ملوان زبل» بود. با شنیدن تام و جری یاد چه چیزهایی می‌افتید؟ یک خانه بزرگ با معماری خاص آمریکایی شامل شیروانی، اتاق ناهارخوری مجلل، کتابخانه، پشت بامی که شیروانی داشت، حیاط بزرگی که سگی یک گوشه آن خانه دارد و همیشه در حال استراحت است. میز غذا همیشه مجلل و پر از غذاست و یک موش زبل که می‌خواهد به میز غذا ناخنک بزند و گربه‌ای که در ظاهر خبیث است اما از بدشانس‌ترین موجودات زمین است. موش در هر قسمت با ترفندهای مختلف به خواسته‌هایش می‌رسد و گربه انواع و اقسام بلاها سرش می‌آید. تعقیب و گریزی بامزه بین این دو موجود شیرین در هر قسمت وجود دارد، گربه می‌خواهد موش را شکار کند، گاهی هم به علت نامعلومی تلاش می‌کند مانع ناخنک زدن موش به خوراکی‌ها شود. هر بار وسط تعقیب و گریز موش بلایی سر سگ می‌آورد و گناه ماجرا می‌افتد گردن گربه. سگ هم حسابی از خجالت گربه درمی‌آید و موش در حال آب پرتقال خوردن به درگیری آن‌ها می‌خندد. درگذشت یکی از کارگردان این مجموعه دوست داشتنی فرصت خوبی است تا مروری بر معروف‌ترین آثار او داشته باشیم. به این که چرا موفق بود؟ چقدر طولانی بود. چه ایده‌های ثابتی داشت و... پویانمایی که با تماشای هر قسمتش سوالات جالبی در ذهن ما شکل می‌گرفت. چرا آن خانه بزرگ همیشه خالی است و فقط یک خدمتکار چاق در آن حضور دارد؟ خدمتکار چه شکلی است؟ برای چه کسانی غذا درست می‌کند؟ چرا گربه بعد از آن همه بلاهای عجیب و غریب، هیچ کارش نمی‌شود. مثلاً تبدیل به کاغذ یا سوسیس می‌شود اما بعد از چند ثانیه به حالت اول برمی‌گردد؟ چرا گربه از غذاهای دیگر داخل یخچال نمی‌خورد و گیر داده موش بخورد؟ چرا سگ همیشه خواب است؟ چرا و چرا... راستی چرا ملوان زبل آن قدر زشت بود؟ آن خانم دست‌وپا چلفتی واقعاً عیال ملوان زبل بود؟ البته قرار نیست در این پرونده به همه این سوالات جواب بدهیم؛ اما قطعا خاطره‌بازی شیرینی در پیش داریم. با ما همراه باشید.

خالق «تام و جری» و «ملوان زبل» که بود؟

جین دیتچ، تصویرگر، انیماتور، کارگردان و تهیه‌کننده آمریکایی که کارگردان چندین قسمت از کارتون محبوب «تام و جری» و «ملوان زبل» بود، در ۹۵ سالگی درگذشت. «پیتر هیمل» ناشر اهل چک به تازگی و در گفت‌وگو با خبرگزاری آسوشیتدپرس گفته: «دیتچ به طور غیرمنتظره در یکی از شب‌های سه‌شنبه تا جمعه هفته گذشته در خانه خود در محله لیتل کوارتر شهر پراگ از دنیا رفته است. اطلاعات بیشتری در این باره در دست نیست.» اما او که بود؟

ماندن در پراگ به خاطر عاشق شدن!

دیتچ متولد ۸ اوت ۱۹۲۴ در شیکاگوست. او در سال ۱۹۵۹ سفری به پراگ (جمهوری چک) داشت که قرار بود فقط برای ۱۰ روز در آن‌جا بماند اما در این شهر همسر آینده‌اش را پیدا می‌کند و برای همیشه در پایتخت چکسلواکی ماندگار می‌شود! دیتچ کارگردانی قسمت‌هایی از مجموعه پویانمایی محبوب «تام و جری» و بخش‌هایی از کارتون «ملوان زبل» را در کارنامه هنری خود دارد.

موفقیت‌های دیتچ!

پویانمایی «مونرو» در سال ۱۹۶۰ توانست برای او جایزه اسکار بهترین پویانمایی کوتاه را به دست آورد. او همچنین در سال ۱۹۶۴ و برای پویانمایی‌های «Nudnik» و «چگونه از دوستی پرهیز کنیم» به طور همزمان دو بار نامزد دریافت این جایزه شد. او همین طور قبلاً پویانمایی «تام فوق‌العاده» را ساخته بود و تهیه‌کنندگی مشترک پویانمایی «درخت خانواده سیدنی» را بر عهده داشت که این پویانمایی نیز در سال ۱۹۵۸ نامزد دریافت جایزه اسکار شد. دیتچ در سال ۲۰۰۴ جایزه وینزر مک‌کی را برای یک عمر فعالیت هنری در دنیای پویانمایی دریافت کرد. نکته جالب این که سه پسر او و همسرش همگی کارتونیست هستند.

راز های محبوبیت تام و جری

علیرضا کاردار | پس از گذشت سال‌ها از تولید اولین قسمت‌های پویانمایی تام و جری، هنوز این پویانمایی یکی از برترین و محبوب‌ترین برنامه‌هایی است که برای کودکان ساخته شده‌است. هر چند محبوبیت این کارتون ربطی به سن ندارد و نسل‌های پیشین هم هنوز از دیدن موش و گربه‌بازی این دو شخصیت، لذت می‌برند و برای‌شان محبوب است اما دلیل این محبوبیت چیست؟

پرهیز از خشونت

درست است که این پویانمایی برمبنای دعوای موش و گربه است ولی اگر دقت کنید تام و جری بعد از هر دعوا نهایتا با یکدیگر آشتی می‌کنند. حتی بعد از هر جنگ شدید، دوباره اوضاع به حالت عادی برمی‌گردد. مثلا موش با چکش گربه را شبیه آکاردئون می‌کند ولی در صحنه بعدی گربه به شکل عادی برگشته است!

موسیقی متن

مزیت موسیقی متن این کارتون در خاص و یک دست بودنش است که در عین حال مزاحم فهم داستان نمی‌شود و به قصه‌گویی کمک می‌کند. هر قطعه موسیقی، مخصوص آن صحنه ساخته شده و حتی صداهای کمکی لوازم همان صحنه را دارد که به ضرباهنگ و تعلیق و کشش آن نما کمک می‌کند.

بی‌کلام بودن

در سال ۱۹۴۰ هنگامی که تهیه‌کنندگان تصمیم گرفتند اولین قسمت را بسازند، چون از فیلم‌های کمدی صامت مانند چارلی چاپلین استقبال زیادی شده بود بنا را بر این گذاشتند که این پویانمایی هم بدون کلام باشد. همین موضوع باعث شد که مخاطبان تمام جهان با آن رابطه برقرار کنند و از شوخی‌های تصویری‌اش خوش‌شان بیاید.

داشتن زمان مناسب

تام و جری با ساختار ۷ دقیقه‌ای ساخته شده‌است که بر اساس بررسی‌های روان شناسانه، زمان مناسب برای جلب توجه مخاطب ۷ دقیقه است. نه آن‌قدر کوتاه که بیننده نتواند با آن رابطه برقرار کند و نه آن‌قدر بلند که حوصله مخاطب سر برود.

نداشتن پند اخلاقی گل درشت

یکی از مهم‌ترین دلایل محبوبیت این پویانمایی، آموزنده نبودنش و حتی بدآموزی‌هایش است! کودک قرار نیست مستقیم و به اصطلاح گل درشت از شعارها و پندهای اخلاقی این کارتون چیزی یاد بگیرد چون مبنای داستان بر اساس جنگ موش و گربه است. حتی در بعضی موارد به کودک شیطنت هم می‌آموزد، مثل کتک کاری یا تف کردن شیر توی صورت دیگران! هر چند مخاطب خودش می‌فهمد این کار درست نیست چون شخصیت در نهایت متنبه می‌شود و به سزای اعمالش می‌رسد.

با چه چیزهایی ریسه می‌رفتیم؟

«تام و جری» یک سری موتیف ثابت و قابل پیش‌بینی اما دوست داشتنی داشت

یک سری شوخی تصویری ثابت که می‌توان تا حدی به آن‌ها موتیف هم گفت در تام و جری بود که مخاطب، به خصوص کودکان را سرگرم می‌کرد. برای درک بهتر، موتیف سریال‌های دهه ۷۰ و ۸۰ تلویزیون را در نظر بگیرید. موتیف‌های ثابتی مثل این که دو دانشجو به هم می‌خوردند، خودکار و جزوه دختر پخش زمین می‌شد. خب این موتیف بار کمدی نداشت اما یک فرمول مشخص برای آن بود که بستر اتفاقات بعدی را فراهم کند. در تام و جری هم ایده‌های تصویری موتیف‌مانندی مدام تکرار می‌شد. چند نمونه جالب و فراگیر آن را با هم مرور می‌کنیم:

۱ جاذبه اثر ندارد مگر... | در تام و جری، گربه داستان روی هوا راه می‌رفت و تا وقتی زیر پایش را نگاه نمی‌کرد از جاذبه خبری نبود. اما به محض این که متوجه زیر پایش می‌شد جاذبه در رودربایستی نیوتن و کارگردان تازه راه می‌افتاد و گربه هم هر قدر دست و پا می‌زد، فایده‌ای نداشت.

۲ برخورد ماهیتابه با کله | تام و جری بارها با ماهیتابه به سر و کله هم می‌زدند و ماهیتابه کاملاً به شکل حجم بدن آن‌ها درمی‌آمد.

۳ انفجار فقط سیاه می‌کند | در طول N قسمت این پویانمایی، هر شخصیت به خصوص گربه، N بار در معرض انفجار دینامیت قرار گرفت و عین N بار فقط سیاه می‌شد. البته گاهی یکی دو لاخ از کاکلش هم تبدیل به خاکستر می‌شد.

۴ معده نداشتن تام و جری | شخصیت‌های کارتون به خصوص موش هر چیز گنده‌ای را که قورت می‌داد تمام بدنش را پر می‌کرد و مثل یک قالب تبدیل به آن چیز می‌شد؛ انگار معده‌ای در کار نبود و داخل بدن شخصیت‌ها هم خالی بود. مثلاً اگر موش با آن جثه کوچک یک هندوانه بزرگ را می‌بلعید به اندازه همان هندوانه بزرگ می‌شد.

۵ قطعه قطعه شدن بدون خشونت | تام و جری به شدت عجیب بود. بارها و بارها شخصیت‌ها قطعه قطعه می‌شدند بدون نمایش خون و خشونت. بعد هم راحت به هم می‌چسبیدند. حتی ممکن بود تبدیل به یک کاغذ شوند یا در ظرف کوچکی جا شوند. اما خیلی راحت بعد از چند ثانیه به شکل قبل برمی‌گشتند.

از کفش‌های مامی تا سگ همسایه

شخصیت‌های مکمل تام و جری در قسمت‌هایی از این کارتون بودند اما معروف نشدند. به جز تام گربه و جری موشه، چند شخصیت دیگر هم در قسمت‌هایی از این پویانمایی حضور دارند که به پیشبرد داستان کمک می‌کنند اما کمتر دیده شده‌اند یا حداقل به آن‌ها توجه شده است.

کفش‌های مامی: خدمتکار سیاه‌پوستی با لهجه غلیظ ایالت‌های جنوبی آمریکا که معمولا از کمر به پایین و دمپایی‌هایش دیده می‌شود. او مستخدم خانه‌ای است که تام و جری در آن زندگی می‌کنند و چشم ندارد هیچ کدام‌شان را ببیند از بس خرابکاری می‌کنند.

اسپایک: سگ بی‌آزار همسایه که همیشه جلوی لانه‌اش چرت می‌زند ولی تام با او اختلاف دارد و با هر بهانه‌ای اذیتش می‌کند.

تایک: سگ کوچکی که پسر اسپایک است و دوست جری حساب می‌شود و گاهی با جری همدست می‌شود تا از پس تام بربیاید.

باچ: گربه ولگرد و سیاه رنگی که در خیابان زندگی می‌کند و گاهی به او سر می‌زند و بنا به منافعش دوست یا دشمن تام است.

نیبلز: بچه موش طوسی رنگی که پوشک می‌پوشد و عموزاده جری است. گاهی به جری سر می‌زند و با شیطنت‌هایش باعث دردسر می‌شود.

کواکر: جوجه اردک سربه‌هوایی که با حواس‌پرتی و بی‌خیالی‌اش باعث دردسر می‌شود و جری باید مراقب باشد تا طعمه تام نشود.

تودلز: دختر همسایه تام و جری که تام برای جلب توجه او هر کاری می‌کند ولی او به تام محل نمی‌گذارد.

هنرنمایی‌های ملوان زبل با یک قوطی اسفناج

کارتونی که ۲۲۰ قسمت ۵ تا ۷ دقیقه‌ای آن پخش شد و محبوبیت قابل توجهی هم کسب کرد

در بین شخصیت‌های کارتون‌های نوستالژی، یک ملوان کشتی داشتیم که کمی شلخته و بی‌نظم بود ولی تا دل‌تان بخواهد، دل مهربانی داشت. در ادامه، چند نکته جالب را درباره این پویانمایی که از آثار محبوب جین دیتچ است، خواهید خواند.

چشم برجسته یا ملوان زبل؟ اسم کارتون «ملوان زبل» در اصل «ملوان پاپ‌آی» بود. Popeye به معنای چشم برجسته، یک شخصیت پویانمایی و داستان مصور است که از سال ۱۹۶۰ تولید آن برای یک شرکت آمریکایی در ۲۲۰ قسمت آغاز شد و هر قسمت بین ۵ تا ۷ دقیقه بود.

شخصیتی اقتباسی از یک کمیک استریپ مشهور: کارتون «ملوان زبل» در اصل فیلم‌های کوتاه اقتباسی بودند که از روی کمیک استریپ مشهوری به همین نام تولید شدند. اولین بار این کاراکتر سال ۱۹۲۹ توسط ای. سی سگار خلق شد. ملوان زبل یا همان ملوان پاپ‌آی یکی از شخصیت‌های کمیک استریپ‌های «تئاتر تیمبل» بود که در میان همه شخصیت‌ها، این ملوان که در نسخه‌های اولیه یک چشم‌بند هم داشت، مورد توجه قرار گرفت. می‌گویند سگار ملوان زبل را از روی شخصیت یک ملوان واقعی خلق کرده‌است.

دارای موسیقی مخصوص به خود: ملوان زبل یکی از معدود کاراکترهای کارتونی دنیاست که مثل پلنگ صورتی، تم موسیقی مخصوص خودش را دارد. در خور ذکر است از روی ملوان زبل بازی‌های ویدئویی هم ساخته شده که اولین آن سال ۱۹۸۱ منتشر شد و محبوبیت زیادی هم پیدا کرد. همچنین قرار بود سال ۲۰۱۶ فیلم سینمایی ملوان زبل به صورت سه بعدی توسط گندی تارتاکوفسکی ساخته و توسط شرکت سونی منتشر شود ولی این پروژه لغو شد، اتفاقی که به مذاق طرفداران ملوان زبل، خوش نیامد.

کارنامه ۱۸ ساله تام و جری

در ادامه، نکاتی جالب و کمتر شنیده شده درباره این سریال که در ۱۱۴ قسمت پخش شده و ساختش از سال ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۸ طول کشیده است، خواهید خواند.

ناامید از موفق شدن در شروع کار

نخستین قسمت تام و جری در ۱۰ فوریه ۱۹۴۰ پخش شده، در حالی که سازندگان آن امید زیادی به موفقیت آن نداشتند اما هنگامی که یکی از مدیران زن سینمایی آمریکا در نامه‌ای از تگزاس از آن‌ها تاریخ پخش قسمت بعدی تام و جری را می‌پرسد، آن‌ها برای ساخت قسمت‌های بعدی، انگیزه پیدا می‌کنند و خودشان در مصاحبه‌هایی، این اتفاق را یکی از عوامل موفقیت‌شان بیان کرده‌اند.

هزینه ۵۰ هزار دلاری هر قسمت

در سال‌های ابتدایی ساخت این کارتون، گاهی برای تماشای قسمت بعدی‌اش باید ماه‌ها صبر می‌کردید! چون ساخت هر قسمت، چندین هفته طول می‌کشیده و نزدیک به ۵۰ هزار دلار هزینه داشته است، شمار قسمت‌های ساخته شده در هر سال، انگشت‌شمار بودند.

تقریبا همه مردم دنیا دیده‌اند

از آن‌جایی که پویانمایی تام و جری دیالوگ زیادی نداشت، به راحتی در کشورهای گوناگون پخش می‌شد و مورد استقبال قرار می‌گرفت. به طور مثال بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ میلادی در آرژانتین، ارمنستان، برزیل، کلمبیا، شیلی، مصر، هند، اندونزی، قزاقستان، لبنان، مکزیک، پاکستان، برخی کشورهای جنوب شرقی آسیا، ونزوئلا، سایر کشورهای آمریکای لاتین و کشورهای اروپای شرقی (مثل رومانی)، شبکه‌های کارتون هر روز تام و جری را پخش می‌کردند.

محبوب‌ترین کارتون دنیا

تا امروز، نظرسنجی‌های متعددی درباره میزان محبوبیت این کارتون انجام شده است. به طور مثال در ژاپن یک نظرسنجی ملی در سال ۲۰۰۵ که بین گروه‌های سنی نوجوان تا ۶۰ سال انجام شد، تام و جری در رتبه هفتم فهرست ۱۰۰ پویانمایی برتر همه سال‌ها قرار گرفت. همچنین در سال ۲۰۱۵ (میلادی) و در یک نظرسنجی، تام و جری به عنوان محبوب‌ترین کارتون بزرگ سالان انگلیس برگزیده شد. چند نظرسنجی دیگر هم در استرالیا، کانادا، اوکراین، آفریقای جنوبی و... نشان داده که این کارتون در بین ۱۰ کارتون برتر دنیا از نظر آن‌هاست.

■ منابع برخی از مطالب این پرونده: کافه سینما، نمناک، جام جم آنلاین، ویکی‌پدیا